

Signe Riisalo
Sotsiaalkaitseminister
Sotsiaalministeerium
info@sm.ee

Teie: 01.11.2022 nr 1.2-2/140-1

Meie: digitaalalkirjas nr 1-8-2/22/45

Arvamus sotsiaalkaitseministri 20. detsembri 2017. a määruse nr 63 „Asendushooldusteenuse ja turvakodusteenuse osutamisel lapsele teenust vahetult osutava isiku täienduskoolituse tingimused ja kord“ ja sotsiaalkaitseministri 3. veebruari 2016. a määruse nr 8 „Lastekaitsetöötajate täienduskoolituse tingimused ja kord“ muutmise määruse eelnõule

Lp Signe Riisalo

MTÜ Lastekaitse Liit tänab Sotsiaalministeeriumi võimaluse eest esitada arvamus sotsiaalkaitseministri 20. detsembri 2017. a määruse nr 63 „Asendushooldusteenuse ja turvakodusteenuse osutamisel lapsele teenust vahetult osutava isiku täienduskoolituse tingimused ja kord“ ja sotsiaalkaitseministri 3. veebruari 2016. a määruse nr 8 „Lastekaitsetöötajate täienduskoolituse tingimused ja kord“ muutmise määruse eelnõule. Liit toetab eelnõud, kuid juhib tähelepanu, et muudatus peab saama sihtgrupile aja- ja asjakohaselt kommuniqueeritud, ning protsessi fookuses olema sihtgrupi vajadustele vastavate kvaliteetsete koolituste tagamine.

Tuginedes OSKA raportile¹, on oodata tööhõive kasvu ka lastekaitsetöötajate osas, kuna uute juhtumite keerukuse tõttu on veelgi kasvanud lastekaitsetöötajate töökoormus. Samas on OSKA raportis toodud esile ka teistes uuringutes osundatu, et lastekaitsele on keeruline leida tööjõudu ja nende volavus on suur. **Lastekaitse Liit on erinevates pöördumistes otsustajatele rõhutanud, et lastekaitsetöötajad on samuti eesliinitöötajad, kes vajavad toetust, et tagada abivajavate laste ja perede heaolu².**

Lastekaitsetöö nõuab mitmekülgseid oskusi ja teadmisi ning pidevat enesetäiendamist ja õppimist. Vastavalt lastekaitseadusele peab lastekaitsetöötajal olema erialane ettevalmistus ja kõrgharidus, ning ta peab hiljemalt kahe aasta möödumisel alates lastekaitsetöötajana teenistusse asumisest omandama sotsiaaltöötaja kutse spetsialiseerumisega lastekaitsele. Uuringud näitavad, et lastekaitsetöö kitsaskohtadeks on mh protsessi ja selle osade vähene eristamine, vähene analüütiline lähenemine abivajaduse hindamisele. Alati ei ole ka selge, mida ja millal teha, kuidas hinnata lapse riski- ja kaitsetegureid ning kuidas hinnata lapsele määratud teenuste ja tegevuste mõju, segadust tekitab juhtumi juhi roll. Samuti kinnitavad uuringud juba aastaid, et lastekaitsetöötajad vajavad kvaliteetset õiguslast täiendusõpet.

¹ Pihl, K. & Krusell, S. (2021). Tulevikuvaade tööjõu- ja oskuste vajadusele: sotsiaaltöö. Uuringu lühiaruanne. Tallinn: SA Kutsekoda.

² Vaata ka: https://www.lastekaitseliit.ee/wp-content/uploads/2021/05/1-8-2-21-13_ESTA_LKL-taiendus_1.pdf ja <https://www.lastekaitseliit.ee/et/2021/03/poordumine-aeg-on-kuulata-haaletute-haali/>

Lastekaitse Liit rõhutas septembris 2022 toetuskirjas TLÜ`s lastekaitse magistrikava avamiseks³, et tulevase sotsiaaltöö ja lastekaitse kujunemisel on oluline suurema rõhu asetamine kaasaegsete lahenduste sh digilahenduste tutvustamisele. Olulisel kohal peaks olema teadmiste ja oskuste jagamine mh järgmistes valdkondades: probleemilahendus, koostöö loomine ja hoidmine, sh multidistsiplinaarsus, enesejuhtimine, protsesside juhtimine, eetika ja multikultuursus, aga ka valdkondlikud õigusteadmised. Lastekaitsetöötajal peab olema julgust otsuseid teha ja nende eest vastutada.

-

Lastekaitse Liidul on alates 2014 aktiivne koostöö Tervise Arengu Instituudiga (TAI) seoses lastekaitsetöötajate täiendkoolitusega, sh koolitusnõukogus osalemine, õigusalse mooduli loomine ja pakkumine, ning suvekooli korraldamine lastekaitsetöötajatele ajavahemikul 2020-2022. Koostöö on olnud väga konstruktiivne ja ennekõike laste heaolu suurendamisele suunatud. Liit esitas 23. märtsil 2022 tervise- ja tööminister Tanel Kiigele, sotsiaalkaitseministrile Signe Riisalole ja kantsler Maarjo Mändmaale toetuskirja Tervise Arengu Instituudi säilimiseks⁴, milles tundis muret kuidas TAI sulgemisel ja ülesannete jagamisel tagatakse jätkusuutlikkus senistes tegevustes, mis on mõeldud toetamaks laste arengut ning tagamaks nende heaolu ja õigusi. Lastekaitse Liit avaldab lootust, et määрусega tehtavate muudatuste valguses jätkub liidu lastekaitsetöötajate täiendkoolituslane koostöö edaspidi ka SKA koolituskeskusega, sh tuginedes pikaajalisele aktiivsele ning mitmekülgele koostööle SKA LHO`ga.

Lastekaitsetöötajate täiendkoolitusega seonduv on Lastekaitse Liidu jaoks olnud pikalt fookuses, kuna kogukonna laste heaolu sõltub ju osaliselt sellestki kui hästi on tagatud vastava omavalitsuse lastekaitsetöötaja heaolu, st kas tal on piisavalt aega, teadmisi, oskusi, ressursi ja teenuseid, mida nii ennetuseks kui ka abivajaduse korral pakkuda. Ajavahemikul 2013-2022 on Liit korraldanud lastekaitsetöötajatele 18 tasuta õiguslast seminari sarjas “Samal poolel – lapse poolel”⁵, milles igakordselt osalejaid 100-170 üle Eesti. Seminarid on viidud ellu koostöös Eesti Advokatuuri ja Sotsiaalkindlustusameti LHOga eesmärgiga anda lastekaitsetöötajatele uusi teadmisi, oskusi, tööriistu oma töö efektiivsemaks muutmisel, käsitleda lastekaitseaduse jms seaduste rakendamisel ning kohtumenetluses tekkinud kitsaskohti, ning anda lastekaitsetöötajatele võimalus omavahel kogemusi jagada. Ajavahemikul 2020-2022 on lisandunud suvekoolid lastekaitsetöötajatele koostöös eelnimetatud partnerite ja koos Tervise Arengu Instituudi ning Sotsiaalministeeriumiga. Seminaridelt ja suvekoolidest on regulaarselt koondatud lastekaitsetöötajate tagasiside, millest analüüsitult koolitusvajadused on alati edastatud ka SOM, SKA ja TAI`le (viimane kasutas seda ka oma 2022 valminud koolitusanalüüsis⁶). Enam märgitud teemad on vanemate vaheliste vaidluste lepitamine; lapse arvamuse väljaselgitamine; koostöö vanematega; vaimse tervise probleemidega vanemad; tõenduspõhised programmid; ennetustöö; andmekaitse; asendushooldusel oleva lapse toetamine; laste seksuaalsus; valdkonda reguleerivad õigusaktid; suurema abivajadusega

³ Loe lähemalt: https://www.lastekaitseliit.ee/wp-content/uploads/2022/10/1-8-2-22-39_Toetuskirja-uu-e-lastekaitse-magistrioppe-oppekava-avamiseks-Tallinna-Ulikoolis.pdf

⁴ Loe lähemalt: <https://www.lastekaitseliit.ee/et/2022/03/lastekaitse-liidu-toetuskirja-tervise-arengu-instituudi-sailimiseks/>

⁵ Tervise Arengu Instituudi koolitusvajaduse analüüsis (2015) on märgitud “Samal poolel – lapse poolel” õiguslaste seminaride sari kui süsteemseim ja laiahaardelisim lastekaitsetöötajaid hõlmav täiendõppe võimalus Eestis.

⁶ Loe lähemalt: Rumvolt, L. (2022) Lastekaitsetöötajate koolitusvajaduse analüüs. Tervise Arengu Instituut.

lapsed, kellel on õigusrikkumisi; laste vaimne tervis; hooldusõigus; erivajadustega lapsed; lähisuhtevägivald ja võrgustikutöö.

TAI värskest Lastekaitsetöötajate koolitusvajaduste analüüsist (2022)⁷ ilmneb taaskord, et peamisteks takistavateks teguriteks koolitustel osalemisele on lastekaitsetöötajatel ajapuudus ja suur töökoormus. Vähemkriitilistest teguritest toimumispaike ja info kättesaadavus. Toimumispaike puhul rohkem Põhja- ja Kesk-Eesti (Harju-, Järva-, Rapla- ja Lääne-Virumaa). Info kättesaadavust mõjutab lastekaitsetöötajate vahetumine, sh enim märkisid seda need, kes töötavad omavalitsustes, kus on üks lastekaitsetöötaja ning need, kes töötavad suurtes omavalitsustes, kus on lastekaitse osakonnad.

Edaspidi, kui SKA määruses märgitud ülesanded üle võtab, ning hakkab lastekaitsetöötajate ja asendushoolduse valdkonna koolitusi korraldama, on oluline arvestada ka eeltoodud koolitusvajaduste ja -takistustega. Samuti teeb liit ettepaneku veelgi laiendada sidususe suurendamiseks koostööd kõrgkoolidega, kes pakuvad vastavasisulist baasharidust.

Seletuskirja kohaselt moodustub koolituste SKAse üleviimise tulemusel seni erinevate asutuste vahel jagatud tegevuste asemele teenuse tervik. Samuti on eelnimetatud koolitused edaspidi senisest vahetumalt integreeritud valdkonna muu korraldusega ning on kooskõlas teenuste arenguga. Lastekaitse Liit näeb siin muu hulgas võimalust edaspidi veelgi enam SKA poolt pakutavaid teenuseid, materjale jm tuge koolituste raames sihtgrupile tutvustada. Oluline on valdkonnas kehtivate nõuete ühetaoline kohaldamine, loodetavasti tagab määrusega planeeritud muudatus ka sihtrühma parema teavitamise kehtivatest nõuetest ning aitab sel viisil kaasa nende täitmisele.

Seletuskirjast ilmneb, et SKAse rajatakse koolituskeskus, kuhu koonduvad koolituskorraldusega otseselt seotud ülesanded SKA ning millest kujuneb kompetentsikeskus. Samas ei selgu ajaraam, ega lisanduvad ülesanded.

Kompetentsikeskuse loomine on vägagi tervitav, paraku ei selgunud seletuskirjast aga koolituskeskuse arendusega seotud eeldatavad kulud. Seletuskirja kohaselt on RES 2023–2026 raames eraldatud lisavahendeid asendushoolduse valdkonna koolituste korraldamiseks ja koolituskeskuse loomiseks. Aga lastekaitse valdkond? Seletuskirjas ei selgu, kas ka selle koolituse korraldamiseks on RES 2023-2026 lisavahendeid eraldatud, ning millises summas.

Ühtlasi palub Lastekaitse Liit üle vaadata sotsiaalkaitseministri 3. veebruari 2016. a määruse nr 8 „Lastekaitsetöötajate täienduskoolituse tingimused ja kord“, et vältida vastuolusid haridus- ja teadusministri 19. juuni 2015. a määruse nr 27 „Täiendkoolitus standard“⁸ sätestatuga. Viia ebakõlade olemasolul õppekavade ja tunnistusega seotud aspektid vastavusse.

-

Lastekaitse peab olema kvaliteedilt selline, et see tagab lapse õiguse turvalisele kasvukeskkonnale, tasakaalus ja mitmekülgele arengule ja erilisele kaitsele. Kvaliteetne lastekaitsetöö eeldab hästi toimivat süsteemi, pädevaid spetsialiste, aega ning piisavaid finants- ja inimressursse. Nagu ütleb 2019 aastal Soomes ametisse valitud lasteombudsman Elina

⁷ Ibid. 6

⁸ Vaata lähemalt: <https://www.riigiteataja.ee/akt/111112016002?leiaKehtiv>

Pekkarinen, on väljast-poolt tulevat pinget võimalik taluda, kui lastekaitsetöötajatele pakutakse piisavalt tuge, neil on parajalt kliente ning võimalus koolituseks ja supervisiooniks⁹.

Igakülgselle koostööle lootma jäädes ning edaspidi jätkuvalt valmis protsessi panustama.

Lugupidamisega

Varje Ojala

/allkirjastatud digitaalselt/

MTÜ Lastekaitse Liit juhatuse liige

Koostaja: Helika Saar helika.saar@lastekaitseliit.ee

⁹ Saar, H. (2019) Lapsesõbralik lastekaitse – lastekaitsetöötajate vaade. Sotsiaaltöö, 3, 36-41. Arvutivõrgus kättesaadav: https://tai.ee/images/3_2019_Lapsesõbralik_lastekaitse_Saar_lk36_41.pdf